

Списание за наука

„Ново знание“

ISSN 2367-4598 (Online)

Академично издателство „Талант“

Висше училище по агробизнес и развитие на
регионите - Пловдив

New Knowledge

Journal of Science

ISSN 2367-4598 (Online)

Academic Publishing House „Talent“

University of Agribusiness and Rural Development -
Bulgaria

<http://science.uard.bg>

SOME ELEMENTS FROM THE ESTABLISHMENT OF AN EARLY WARNING INDEX FOR THE INSTABILITY OF THE BULGARIAN FINANCIAL SYSTEM

Petar Plamenov Petkov

University of agribusiness and rural development, Veliko Tarnovo Branch, Bulgaria

Abstract: This report presents some of the ideas for the creation of an Early Warning Index (EWI) for the instability of the Bulgarian financial system on the basis of another author's survey.

Keywords: crisis, financial instability, preliminary audit macroeconomic policies, early warning index.

НЯКОИ ЕЛЕМЕНТИ ОТ СЪЗДАВАНЕТО НА ИНДЕКС ЗА РАННО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ЗА НЕСТАБИЛНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ФИНАНСОВА СИСТЕМА

Петър Пламенов Петков

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите, Филиал Велико Търново

Резюме: В доклада се представят някои от идеите за създаването на индекс за ранно предупреждение за нестабилността на българската финансова система на база друго авторово изследване.

Ключови думи: криза, финансова нестабилност, предварителни ревизионни политики на макроравнище, индекс за ранно предупреждение.

ВЪВЕДЕНИЕ

Поредната (и за съжаление не последна) финансова криза в България показва, че развитието на финансовия сектор е невъзможно без координирани действия от страна на институциите, които регулират определени сегменти на финансовия сектор, за да се предотврати финансовата нестабилност на национално равнище. Както справедливо се посочва в научната литература, „финансовата система...е много по-чувствителна към външни и вътрешни заплахи... В резултат на това локални кризи могат да прераснат в глобални, обхващащи за кратък период от време цялата финансова система...“¹.

В съвременните условия, според идеята на лихвената политика на БНБ, нараства ролята на предварителните ревизионни политики на макроравнище, насочени към подобряване на финансовата стабилност в България. Тяхната цел е да се сведе до минимум броя на пропуските в кредитната ни система, в резултат на което мнозинството от участниците във финансовия сектор не могат да функционират ефективно без подкрепата на финансовите регулатори.

Финансовата стабилност, като предмет на изследване, може да се дефинира като състояние на финансовата система, при което всички видове финансови рискове са на ниво, което позволява всички ключови елементи на финансовата система да функционират координирано. Необходимостта от своевременното прилагане на антициклични мерки определя основната задача на макропродуктивното регулиране - създаването на система за ранно предупреждение относно потенциалното възникване на финансова нестабилност.

Същността на тезата за използването на предварителните ревизионни политики на макроравнище от БНБ налага да се подчертае, че следва да се наблюдават всички аспекти на функционирането на финансовата система – от определянето на финансови институции и събирането на информация за тях до разработването на строги стандарти за регулиране и мониторинг на прилагането на разработените норми.

Основните цели на представеното изследване е да предложи някои идеи относно регулирането на предварителните ревизионни политики на макроравнище на БНБ, а именно:

- необходимо е да се ревизира времевият аспект на системния риск, т.е. смекчаване на процикличния характер на финансовата система и ефекта от процикличността върху финансовите и бизнес-циклите;
- укрепване на стабилността на финансовата система, т.е. увеличаване на способността да се справя бързо с финансовите и икономически сътресения, без да се създават неблагоприятни последици за функциите на системата (следователно е необходимо да се преразгледа и структурната страна на системния риск).

За достигането от БНБ на основните цели на предварителните ревизионни политики на макроравнище е много важно решаването на следните задачи:

- да се подобри устойчивостта на финансовата инфраструктура;
- да се смекчи или предотврати концентрацията на рискове на финансовите институции в конкретни сектори или класове активи;
- да се ограничи системното въздействие на стимулите за подпомагане на отделните финансови институции, за да се намали рискът от загуба на доверие във финансовата система;
- да се ограничи прекомерният ръст на кредитирането;

¹ Стоичкова, Огн. (2008). Държавно регулиране на икономическата сигурност“. Изд. „О писменехъ“, стр. 159.

- да се смекчи или предотврати прекомерният дисбаланс на активите и пасивите по матуритет.

Причината за последното е, че „големият обем парични вземания също е рисков, тъй като е възможно да бъде нарушен оперативният цикъл ... Ето защо техният мониторинг е ключов“².

ИНДЕКС ЗА РАМНО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ЗА НЕСТАБИЛНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ФИНАНСОВА СИСТЕМА

За прилагането на предварителните ревизионни политики на макроравнище от страна на БНБ е необходимо да се определят прагови стойности за нивото на рисковете, както и постоянен мониторинг върху тях. Тези лимити, в съответствие с BASEL III, трябва да отчитат както размера на кредитирането, така и потенциалните причини за проблемите във финансовия сектор, комуникацията между финансовите институции в България и сродните им на международната лихвена сцена. Именно поради тази причина, като допълнение към стандартните показатели, дефинирани в BASEL III (приложими за всяка държава в ЕС), при мониторинга на банковите рискове, следва да се обърне внимание на конкретните особености на монетарния сектор в България.

Прилагането на целите, които ревизионна политика на БНБ поставя пред себе си, изисква строги механизми за влияние и контрол. Основата за ефективните предварителните ревизионни политики на макроравнище е правилно изградената система за идентифициране, оценка и мониторинг на системния риск, т.е. създаването на система за ранно предупреждение, която да позволява да се установява вероятността от финансови дисбаланси.

След като бъде идентифициран рискът от възникване или увеличаване на системния риск, е необходимо да се реши кои от инструментите трябва да бъде въведени и укрепени или отслабени и отменени. Определянето на системните рискове и избора на подходящи инструменти се извършва въз основа на мониторинга и анализа на промените в различните рискови показатели.

В този смисъл, като се избират политически инструменти, трябва да е ясно какво причинява системен риск. Систематичният мониторинг на показателите за стабилност на финансовата система и създаването на индекс за ранно предупреждение относно финансовата нестабилност помага да отговори на този въпрос.

Доста често от БНБ се използват няколко инструмента едновременно за намаляване на макроекономическата нестабилност, която допринася за постигането на различни междинни цели. Същевременно е важно да се вземе предвид взаимното влияние на мерките на ревизионната политика.

За постигането на конкретните цели на настоящото изследване, по-долу са представени някои от идеите за бъдещите насоки на надзорната политика на БНБ, свързани с индикаторите на финансовата система:

- Необходимост на органите за предварителните ревизионни политики на макроравнище да използват специфични показатели, чието спазване е задължително за всички участници на финансовия пазар.

- Необходимост от подобряване на устойчивостта на финансовата инфраструктура. Стабилното функциониране на финансовите институции е необходимо условие за запазване на доверието във финансовата система и осигуряване на нейната стабилност. Ето защо е необходимо да се ограничат рисковете с дългосрочни последици, които могат да възникнат от шокове, които не са свързани с финансови и бизнес-цикли.

² Димитрова, П. (2015). Прозрачност на годишните финансови отчети на публичните дружества“, изд. Онгъл, Варна, с. 60.

- Необходимост от въвеждане на капиталов буфер в по-големи размери. Буферът за системния риск е допълнителен капиталов буфер, изразен като процент от рисково претеглените активи. Този инструмент подобрява устойчивостта както на отделните сегменти на финансовия сектор, така и на сектора като цяло в дългосрочен план, помага за предотвратяване на структурни сътресения, които не са свързани с цикли (например промяна на правилата или промени в счетоводните стандарти и т.н.). Въпреки че основната цел на този инструмент е да осигури защита срещу структурния системен риск, той може да се използва и за рискове, свързани с бизнес-циклите.

- Намаляване и предотвратяване на концентрацията на рискове от финансови институции в определени сектори или класове активи. Прекомерното участие в даден сектор или клас активи може да доведе до уязвимост на финансовата система от неблагоприятни събития (например внезапното спадане на цените на пазара на недвижими имоти може да наруши цялата банкова система, ако много от активите са свързани с този пазар).

- Налагане на макропротективни ограничения за селективни действия в дадена индустрия или клас активи - това е регулаторен лимит за действията на банките в определен сектор или клас активи, определен от процент от основния капитал. Ограничението на макроравнище има за цел да намали риска от концентрация, възможността за системен риск за индустрията и риска от неизпълнение от страна на контрагентите.

- Ограничаване на системното въздействие на стимулите за подпомагане на отделните финансови институции с цел намаляване на моралния риск. Тази задача се постига чрез прилагане на мерки за засилване на устойчивостта на системно важни финансови институции към системни рискове. Същевременно вътрешното укрепване на капацитета на системно важни институции намалява вероятността от морален риск, произтичащ от имплицитните държавни гаранции за задълженията на тези институции.

- Налагане на макропротективно ограничение на съотношението между привлечените средства. Това е прагът на съотношението между основния капитал и общата (балансова и задбалансова) дейност на банката, което не води до риск, изразено като процент и може да бъде променяно по време на финансовия цикъл. Въвеждането на прага, т.е. минималното съотношение между капитала и общите активи, намалява възможността за безразборно намаляване на дела на привлечените средства. В повечето случаи прагът може да бъде въведен в допълнение към инструментите за капиталова адекватност.

- Намаляване и предотвратяване на прекомерни несъответствия в дисбаланса на активите и пасивите по време и разположение на финансовите институции. Прекаленото разчитане на краткосрочни източници на финансиране може да доведе до внезапна липса на ликвидни активи, необходимост от спешна продажба на активи, често на цени, значително по-ниски от пазарните. Това на свой ред може да доведе до обща неликвидност на пазара чрез пряка и непряка взаимосвързаност между финансовите институции (структурен системен риск). Необходимо е да се наложат тези ограничения, за да се предотврати риск от такъв тип.

Провеждането на предварителните ревизионни политики на макроравнище в България може да има и двойно влияние върху развитието на финансовата система. Въведените строги изисквания за създаване на ликвидни резерви, валутни ограничения и други изисквания, прилагани към финансовите институции, предотвратяват или смекчават последиците от кризи, като същевременно увеличават разходите за поддържане на ликвидност и намаляват инвестиционните възможности на дъщерните финансови институции.

Като цяло в България се нарушават пазарните механизми за функционирането на финансовата система и ефективното разпределение на ресурсите в икономиката, което в крайна сметка води до намаляване на рентабилността и способността за генериране на ликвидност в бъдеще. В крайна сметка имаме парадокс в противоречието между стабилността на системата и нейната ефективност, с други думи - между краткосрочната и дългосрочната ликвидност на банковата система.

Подходът с използването на постоянни инструменти се основава на прилагането на постоянни задължителни стандарти, които не са задължително адаптирани в зависимост от икономическия цикъл и са насочени към постигане на устойчивост на финансовата система по всяко време на цикъла. Но дори и при използването на постоянни инструменти регулаторът периодично трябва да проверява и ревизира установените норми, за да увеличи адекватността на постигането на целта в даден момент от времето.

Подходът с предефиницията на използването на променливи инструменти, който се предлага в представеното изследване, включва използването на надзорни норми, чиито параметри се променят в зависимост от фазата на икономическия цикъл или автоматично, или чрез въвеждането на модификации от регулатора (БНБ).

Един от важните рискове, засягащи стабилността в България, е намаляването на доверието в провежданата икономическа политика, както и увеличаването на липсата на доверие в способността на политиките да се справят със съществуващите икономически, финансови и геополитически рискове. В резултат на това, въпреки значителните усилия за поддържане на търсенето и укрепване на финансовата система, рисковете от забавяне на растежа и нестабилността на нестабилните финансови условия се увеличават.

Съществуващите бежански потоци, политически конфликти и други водят до политически дисонанс, влияят върху доверието в способността за поддържане на финансова стабилност и оказват негативно влияние върху процесите на финансовите пазари от страна на БНБ.

При изграждането на система за ранно предупреждение основният проблем е изборът на показатели, с които могат да бъдат предвидени потенциални колебания в икономиката, тъй като при избора на неадекватни индикатори ще бъде подаден погрешен сигнал.

Методологията относно създаването на индекс за ранно предупреждение по кризи се основава на наблюдението на поведението на индикаторите, които дават сигнали известно време преди незабавното настъпване на криза. Съответно всеки път когато даденият от показателите сигнал надвишава критичната стойност е възможно да се отбележи потенциалната възможност за финансова нестабилност. Избраните променливи трябва да се наблюдават в периодите преди, по време и след кризата. Отклонението на променливите от нормалното ниво над критичната стойност е сигнал. Основната задача е да се изберат онези показатели, които биха могли най-точно да предскажат кризата, и въз основа на тях да се изгради система за предвиждане на финансовата нестабилност като се използва съвкупен индекс.

Най-трудната задача при изграждането при предложения сигнализационен индекс за регулиране на макроравнище се състои в избора на рискови показатели на финансовата система, тъй като неправилен набор от показатели може да даде погрешен сигнал за потенциална финансова криза. Индексният подход е използван за изграждането на такъв комбиниран индикатор, който би показал негативна тенденция известно време преди непосредственото начало на кризата на финансовата система. В рамките на подхода за сигнализация се определят граници, чиито излишък е сигнал за потенциалната проява на финансова нестабилност.

Като част от иконометричния подход е използван модел за логистична регресия, за да се оцени точността на прогнозирането на финансовите кризи. За съставянето на сигнализационен индекс за регулиране на макроравнище при подбора на показатели и тегла за всеки от тях са събрани и използвани месечни данни (при отсъствие на дневна статистика за редица показатели месечните показатели са използвани и средният дневен растеж за един месец е приложен за изчисляване на дневните показатели).

За да се проверят променливите, включени в индекса, и способността им да прогнозира финансовата нестабилност, е използван сигнализиращ иконометричен подход в рамките на една година преди непосредствената проява. Построеният комбиниран индекс за ранно предупреждение за потенциала за финансова нестабилност позволява да се прогнозира кризисни явления във финансовия сектор преди да настъпят, тъй като той показва негативна тенденция година преди непосредственото начало на финансовата нестабилност в икономиката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разработеният индекс за ранно предупреждение за потенциала за финансова нестабилност може да се използва от БНБ в рамките на предварителните ревизионни политики на макроравнище като бърз начин за изрична оценка за непрекъснат мониторинг, тъй като актуализирането на данните за показателите, включени в този съставен индекс, може да се получи най-бързо и най-важното - коректно. Този индекс включва набор от уникални показатели, които могат предварително да сигнализират за натрупването на нестабилност във финансовата система и които се наблюдават непрекъснато.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ангелов, А. (2002). Лихвени структури в условията на валутен борд, изд. Абагар, Велико Търново, стр. 29.
2. Асенова, М. Теоретико-приложни аспекти на стратегическия банков маркетингов мениджмънт, „Авангард принт“, 2013.
3. Георгиев, Г. (2013), Практически банков мениджмънт, стр. 113.
4. Георгиев, Г., Жельо Вџтев, Бисер Кръстев, Божидар Божинов, Дистанционен анализ на банковата дейност (методическо ръководство), изд. Абагар, Велико Търново, 2005, стр. 89.
5. Георгиев, Г., Жельо Вџтев, Бисер Кръстев, Божидар Божинов (2005), Рейтингова система за дистанционен мониторинг на банките в България, изд. АИ Ценов, Свищов, стр. 27.
6. Георгиев, Г., Жельо Вџтев, Мариана Асенова-Великова, Бисер Кръстев, Емил Михайлов, (2010), Изследване въздействието на финансовата криза върху банковия сектор в България, изд. АИ Ценов, Свищов, стр. 18.
7. Димитрова, П. (2015) Прозрачност на годишните финансови отчети на публичните дружества“, изд. Онгъл, Варна, с. 60.
8. Димов, Е. (2009), Актуални проблеми на макроикономическата стабилност на българската икономика, изд. Нова звезда, София, стр. 112.
9. Кръстев, Б. (2012), Анализ на финансовата дейност на банките в условия на криза, изд. Авангард принт, Русе, стр. 117-118.
10. Лаков, П. Регионална икономика //второ, поправено и допълнено издание, изд. СЕД ”Чиста природа”, Плевен, 2015, 194 с.; ISBN 978-619-90420-2-1.

11. Лаков, П. Към показателите за устойчиво развитие на регионите // Сб. „Екологичний стан і здоров'я жителів міських екосистем“ – Горбуновські читання, м. Чернівці, Україна, „Місто“, 2016, стр. 98-109, ISBN 978-617-114-3.
12. Лакова, С., Холистичен подход при маркетинговото управление на туристическа дестинация // Сб. с доклади от Международна научно-практическа конференция „България на регионите, 2018“, организирана от ВУАРР-Пловдив, 19-21 октомври 2018, изд. АИ“Талант“, стр.359-362, ISBN 978-619-203-229-6 (on-line).
13. Минасян, Г. (2008)., Финансово програмиране, изд. Класика и Стил, София, стр. 466.
14. Пътев, Пл. Ангел Ангелов, Нигохос Канарян (2002). Риск мениджмънт в банката, изд. Абагар, Велико Търново, стр. 89-90.
15. Стоичкова, Огн. (2008) Държавно регулиране на икономическата сигурност“. Изд. „О писменехъ“, стр. 159.
16. Cerovic, Sv., K. Gerling, A. Hodge, and P. Medas (2018). Predicting Fiscal Crises, IMF WP 18/181., достъпно на: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WP/2018/wp18181.ashx>
17. Honda, J., R. Tapsoba, and I. Issifou (2018), When Do We Repair the Roof? Insights from Responses to Fiscal Crisis Early Warning Signals, IMF WP 18/77, достъпно на: https://www.ecb.europa.eu/events/pdf/conferences/140623/Vasicek-et-al_Comparing-Different-Early-Warning-Systems.pdf
18. Comparing different early warning systems: Results from a horse race competition among members of the Macro-prudential Research Network, (2014), достъпно на: <https://pdfs.semanticscholar.org/b17b/24b982df6e895875a8b478bc73dae1d929a3.pdf>
19. Kang, H., Fr. Vitek, R. Bhattacharya, Ph. Jeasakul, S. Muñoz, N. Wang and R. Zandvakil (2017)., Macroprudential Policy Spillovers: A Quantitative Analysis., IMF WP 17/170, достъпно на: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WP/2017/wp17170.ashx>